

Język polski do powtórki – wiedza z epok w pigułce

Wszystko, co trzeba wiedzieć o epokach literackich – ten powtórkowy temat z języka polskiego omówiła nasza ekspertka **Aneta Korycińska, czyli Baba od polskiego**. Poniżej znajdziesz podsumowanie zagadnień, które musisz znać na maturze.

1. Czym jest wiedza z epok?

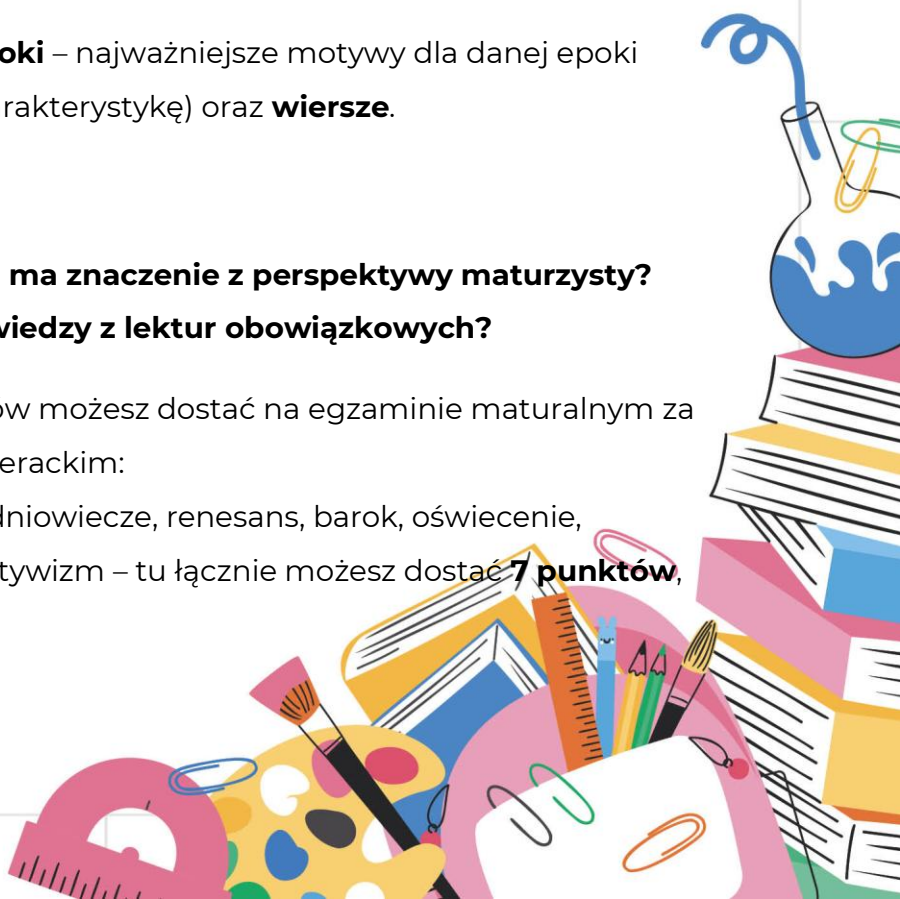
Na tę wiedzę składają się:

- **znajomość lektur** – to one są punktem wyjścia do zadań w teście historycznoliterackim,
- **założenia programowe epoki** – najważniejsze motywy dla danej epoki (każda epoka ma swoją charakterystykę) oraz **wiersze**.

2. Dlaczego podział na epoki ma znaczenie z perspektywy maturzysty? Czy nie wystarczy opanowanie wiedzy z lektur obowiązkowych?

Mamy z góry określone, ile punktów możesz dostać na egzaminie maturalnym za dane epoki w teście historycznoliterackim:

- starożytność, średniowiecze, renesans, barok, oświecenie, romantyzm, pozytywizm – tu łącznie możesz dostać **7 punktów**,

- Młoda Polska, 20-lecie międzywojenne, literatura wojny i okupacji, literatura lat 1945-1989 krajowa i emigracyjna, literatura po 1989 r. – tu łącznie **8 punktów**.

3. Jak się uczyć epok?

- **Ucz się pytań jawnych**, bo tam jest zawarte wszystko. Mamy np. zagadnienie „Człowiek wobec niestałości świata” na podstawie Księgi Koheleta, w którym trzeba omówić motyw marności, czyli vanitas. Pytania o vanitas pojawiały się już wielokrotnie w arkuszach, w teście historycznoliterackim. Inny przykład? „Rozmowa Mistrza Polikarpa ze Śmiercią”, gdzie mamy pytanie o motyw tańca śmierci. Pytania o danse macabre pojawiają się w arkuszach regularnie, więc jeśli opracujesz pytania jawne, to dużą część roboty będziesz mieć z głowy. Uff!
- **Zajrzyj do podręcznika**. Owszem, jest tam mnóstwo treści, które można uznać za zbędne, np. budowa teatru greckiego, ale mamy też mnóstwo konkretnych: **jakie są założenia epoki, z jakiej filozofii wynikają, jaki jest kontekst historyczny**. No i znajdziesz też konkretne motywy: np. theatrum mundi, fatum, stabat mater dolorosa, homo viator itd.

4. ANTYK (starożytność i Biblia)

- Znajomość **motywów, mitologii albo dramatów**. W zeszłym roku na maturze pojawiło się pytanie porównawcze z dwóch epok, a dokładniej na bazie fragmentu mitu o Demeter i Korze oraz Trenu X Jana Kochanowskiego. Możesz się również spodziewać pytań, w których trzeba

wskazać elementy językowe w danym tekście. Mogą się pojawić pytania o motywy, które występują w danych mitach. **Pamiętaj, że Prometeusz to nie Syzyf :)**

Jakie zagadnienia dotyczące antyku pojawiają się najczęściej?

- Pytania o filozofię – stoicyzm i epikureizm
- Motyw non omnis moriar i exegi monumentum
- Postać literacka: Syzyf a Prometeusz, Antygona – tutaj różne rodzaje buntu oraz motyw hybris (pycha)
- Człowiek boże igrzysko – Iliada albo twórczość Kochanowskiego w renesansie

Jakie zagadnienia dotyczące Biblii pojawiają się najczęściej?

- Znajomość treści ksiąg biblijnych, rodzaje psalmów
- Pytania o motywy, np. vanitas albo wizja końca świata przy okazji Piosenki o końcu Świata Czesława Miłosza
- Postawa człowieka wobec Boga – postać Hioba i jego cierpienie
- Apokalipsa jako gatunek operujący językiem symboli

5. ŚREDNIOWIECZE

- Tutaj sporo tekstów odpadło. Zostaje **Rozmowa Mistrza Polikarpa ze Śmiercią, Pieśń o Rolandzie, Lament świętokrzyski i Bogurodzica.**

Jakie zagadnienia dotyczące Średniowiecza pojawiają się najczęściej?

- Ars bene moriendi, czyli jak wygląda piękne umieranie na podstawie Pieśni o Rolandzie
- Etos rycerski i wzór rycerza idealnego

- Stabat mater dolorosa oraz Pieta – wizerunki matki cierpiącej
- Memento mori – przypomnienie o śmierci
- Danse macabre – przypomnienia o tym, że wszyscy umrzemy

6. RENESANS

- Podpowiedź: tworzący egzaminy bardzo lubią **Pieść o spustoszeniu Podola** jako lirykę gniewu. Często w arkuszach maturalnych pojawiają się teksty Kochanowskiego – przede wszystkim **Treny, Pieśni** oraz **Fraszki, Makbet** Szekspira.

Jakie zagadnienia dotyczące Renesansu pojawiają się najczęściej?

- Motyw ad fontes – czyli powrót do źródeł starożytności, w tym filozofia stoicyzmu i epikureizmu
- Motyw fortuny – bogini zmienności losu
- Motyw theatrum mundi – roli i maski, które przyjmujemy
- Człowiek boże igrzysko
- Treny Jana Kochanowskiego – zwłaszcza kryzys renesansowego optymizmu – IX, X, oraz XI
- Pieśni XXIV Kochanowskiego – motyw non omnis moriar

7. BAROK

- Powtórz takie lektury, jak: **Skąpiec, Marność, Sonet IV (O wojnie naszej, którą wiemy z szatanem, światem i ciałem)** oraz **Niestetek**.

Jakie zagadnienia dotyczące Baroku pojawiają się najczęściej?

- Motywy marności oraz różne figury egzystencji
- Barokowy koncept – połączenie seksualności i erotyki z religią oraz zaskoczenie formą literacką
- Motyw sarmaty szlachcica – jego zwyczaje, wady i zalety

8. OŚWIECENIE

- Niezwykle ważna epoka pod kątem historycznym. Pod kątem literackim zwróć uwagę na **bajki** – ich morał oraz pojęcia **alegorii** i **symbolu**.

Jakie zagadnienia dotyczące Baroku pojawiają się najczęściej?

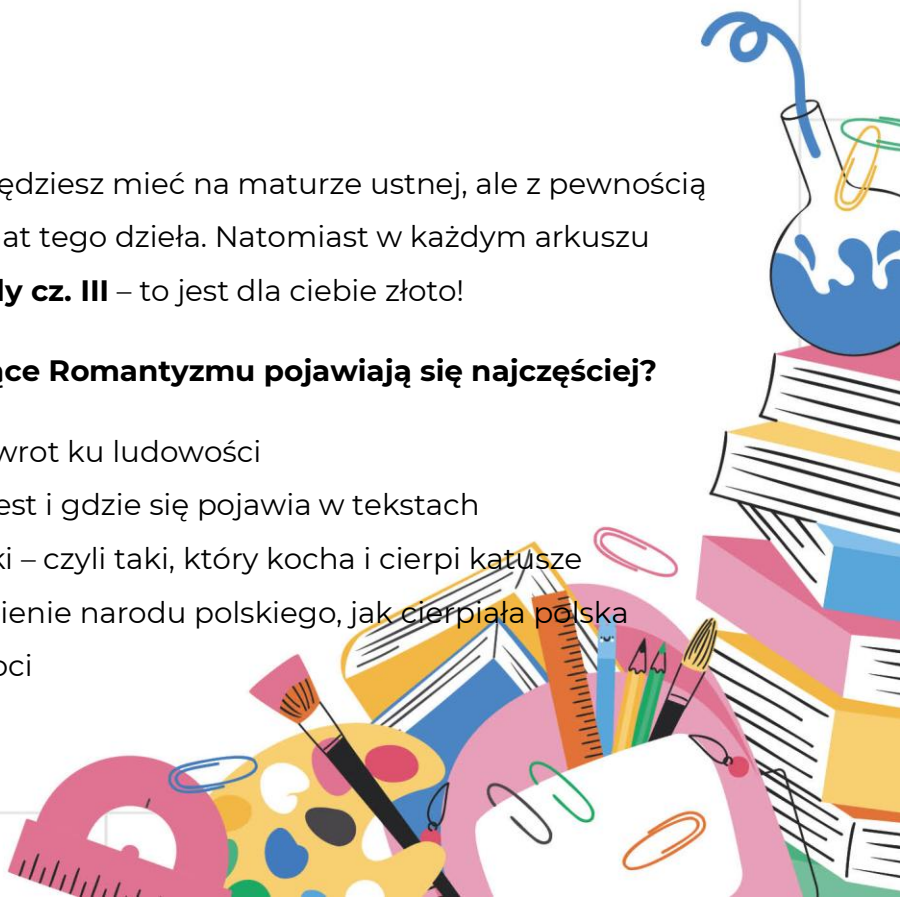
- Satyra i bajka jako gatunki
- 3 typy komizmu (bardziej w kontekście)

9. ROMANTYZM

- Pytań do **Pana Tadeusza** będziesz mieć na maturze ustnej, ale z pewnością przyda ci się wiedza na temat tego dzieła. Natomiast w każdym arkuszu diagnostycznym były **Dziady cz. III** – to jest dla ciebie złoto!

Jakie zagadnienia dotyczące Romantyzmu pojawiają się najczęściej?

- Romantyczność – zwrot ku ludowości
- Mesjanizm – czym jest i gdzie się pojawia w tekstach
- Bohater prometejski – czyli taki, który kocha i cierpi katusze
- Martyrologia – cierpienie narodu polskiego, jak cierpiała polska młodzież oraz patrioci

- Profetyczność utworów, czym jest profetyzm
- Porównanie postaw bohaterów
- Ludowość w balladach
- Konflikt pokoleń i manifesty
- Cechy eposu i epopei

10. POZYTYWIZM

- **Lalka** Prusa, zaraz po **Dziadach cz. III**, pojawiała się dotąd **10 razy** w arkuszach egzaminacyjnych.

Jakie zagadnienia dotyczące Pozytywizmu pojawiają się najczęściej?

- Praca organiczna i praca u podstaw
- Cechy powieści realistycznej
- Czym jest naturalizm
- Pytania z treści **Lalki** i hasła epoki ukazane w powieści
- Dlaczego **Potop** jest powieścią „ku pokrzepieniu serc” i symbolika powieści

11. MODERNIZM

- **Wesele** Wyspiańskiego, jest kolejną lekturą, którą warto przeczytać! Jak dotąd pojawiało się już **9 pytań** w arkuszach!

Jakie zagadnienia dotyczące Modernizmu pojawiają się najczęściej?

- Dramat symboliczny i symbole w **Weselu**
- Synestezja w wierszach, dekadentyzm, katastrofizm, nietzscheanizm
- Opozycja filister vs artysta

- Eviva l'arte – idea sztuki dla sztuki
- Chłopomania/ludomania – pojęcia negatywne

12. XX-LECIE MIĘDZYWOJENNE

- Kolejna bardzo ważna epoka! Będzie ci potrzebna znajomość **Przedwiośnia**. Zwróć również uwagę na **Ferdydurke**.

Jakie zagadnienia dotyczące Dwudziestolecia wojennego pojawiają się najczęściej?

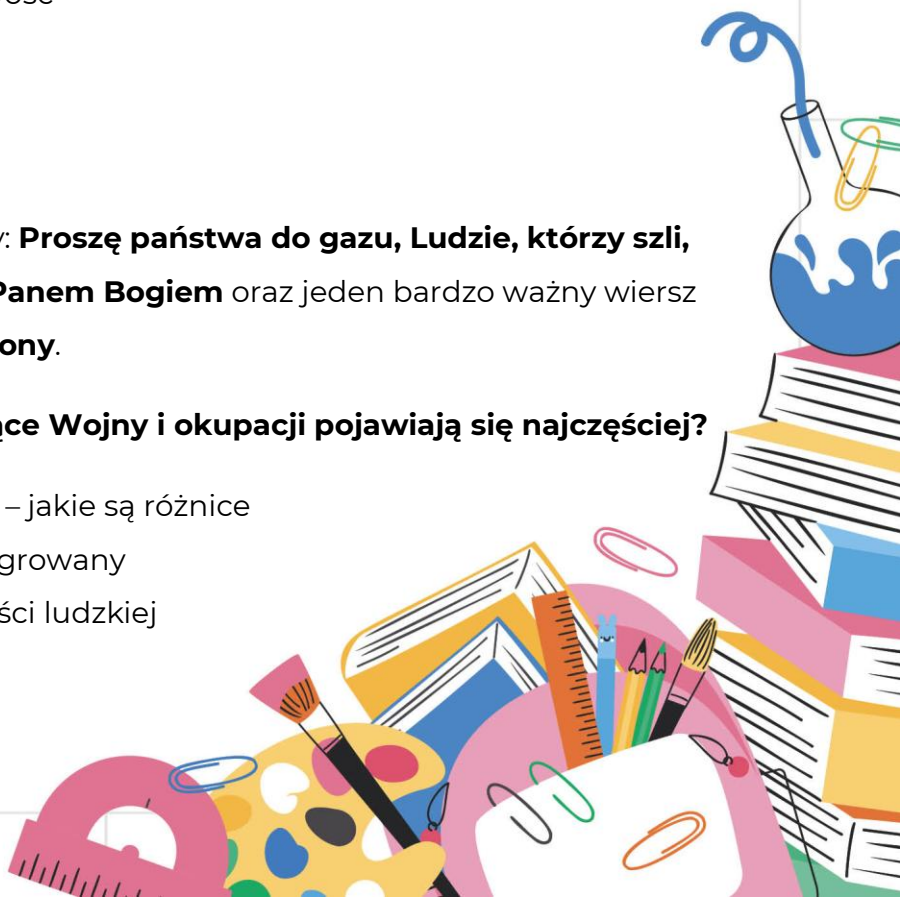
- Wizje Polski po odzyskaniu niepodległości
- Szklane domy, wiatr od wschodu, pochód na Belweder – wszystkie symboliczne sceny, symboliczne tytuły
- Dojrzewanie bohatera z **Przedwiośnia**
- Groteska w **Ferdydurke** i granie motywami
- Leśmianizmy i ludowość

13. WOJNA I OKUPACJA

- Tutaj pojawiają się 4 lektury: **Proszę państwa do gazu, Ludzie, którzy szli, Inny świat, Zdążyć przed Panem Bogiem** oraz jeden bardzo ważny wiersz Tadeusza Różewicza – **Ocalony**.

Jakie zagadnienia dotyczące Wojny i okupacji pojawiają się najczęściej?

- Pojęcia lagier i łagier – jakie są różnice
- Kim jest człowiek zlagrowany
- Odrzucenie moralności ludzkiej

- Pojęcia: czas apokalipsy spełnionej, pokolenie kolumbów, czas odwróconego dekalogu

14. LITERATURA POWOJENNA

- To czas nowego sposobu na opis świata. Zwróć uwagę na groteskę jako formę wyrazu. Najważniejsze lektury to: **Dżuma, Tango** i **Rok 1984**.

Jakie zagadnienia dotyczące literatury powojennej pojawiają się najczęściej?

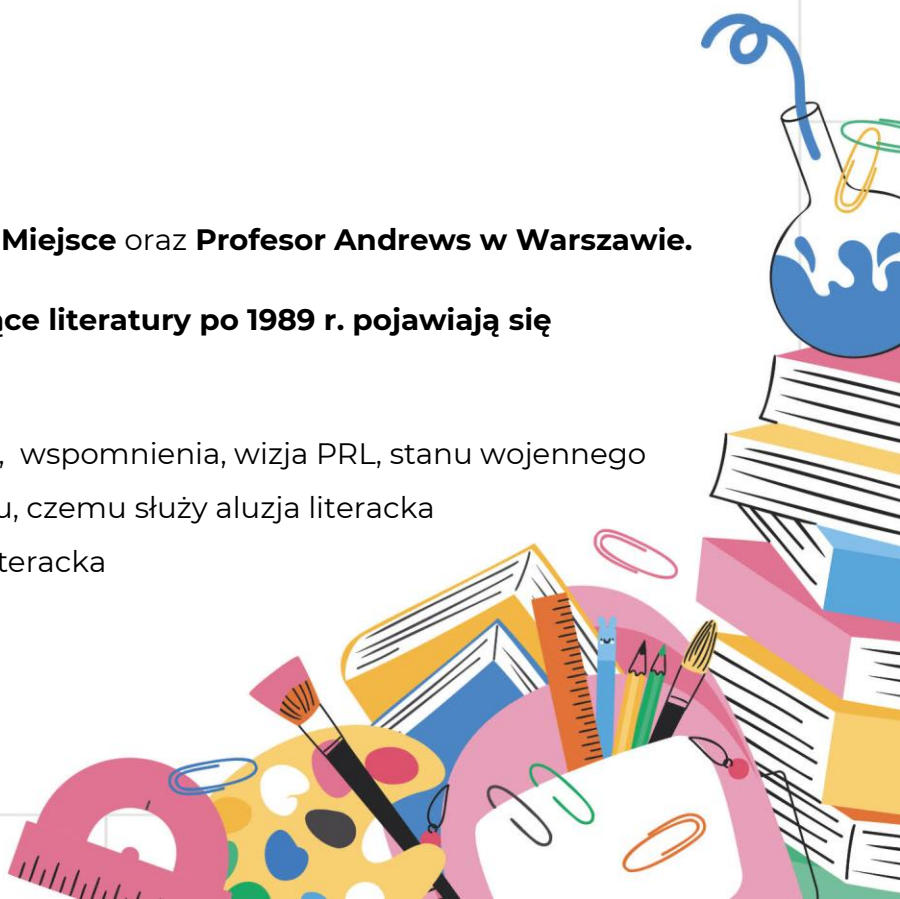
- Parabola
- Zło – czym jest
- Porównanie jednostka a państwo
- Nowomowa
- Konflikt pokoleń i hierarchia wartości
- Teatr absurdu

15. LITERATURA PO 1989 r.

- 3 opowiadania: **Górą Edek, Miejsce** oraz **Profesor Andrews w Warszawie**.

Jakie zagadnienia dotyczące literatury po 1989 r. pojawiają się najczęściej?

- Rozliczenia z historią, wspomnienia, wizja PRL, stanu wojennego
- Nawiązanie do tytułu, czemu służy aluzja literacka
- Czemu służy aluzja literacka

16. Czego możesz się spodziewać na pewno?

Pewniaki to: **Dziady cz. III, Lalka, Wesele, Przedwiośnie i Tango**. I pamiętaj – przy ich wyborze nie streszczaj utworów – **argumentuj swoje wybory!** I Używaj wiedzy historycznoliterackiej.

17. Czy w teście historycznoliterackim są zadania tylko na wiedzę z epok?

Nie, pojawiają się też zadania dotyczące języka, np. **funkcje języka, style językowe, chwyt retoryczny** itd. Są one zawsze skonstruowane tak, że punktem wyjścia jest jakiś fragment tekstu dołączony do arkusza. Tutaj jest największa szansa, że pojawi się pytanie zamknięte, a nie otwarte.

Jeśli masz jakieś pytania lub wątpliwości, odezwij się do nas:

matura@swps.edu.pl

